

NHẬN ĐỊNH CỦA CÁC BẬC CHA MẸ VỀ CON CÁI NGÀY NAY

(Nghiên cứu trường hợp xã Trịnh Xá, huyện Bình Lục, tỉnh Hà Nam)

NGUYỄN THỊ ÁNH TUYẾT*

Những năm gần đây, đời sống của người dân được cải thiện rõ rệt, bộ mặt nông thôn có những biến đổi nhanh chóng. Quá trình giao lưu và hội nhập đã mở ra nhiều cơ hội nhưng cũng đem đến nhiều thách thức. Những biến đổi trong quan hệ xã hội một phần được phản chiếu trong những biến đổi của các quan hệ gia đình.

Việc tìm hiểu thực chất chất keo kết dính mối quan hệ giữa các thành viên gia đình là một vấn đề phức tạp. Sự gắn bó giữa các thành viên trong gia đình luôn phụ thuộc vào rất nhiều yếu tố. Đó không chỉ đơn thuần là yếu tố vật chất mà còn là những yếu tố phi vật chất, những giá trị tinh thần, tình cảm, đạo đức vốn không thể thiếu được trong cuộc sống hàng ngày của gia đình. Thực tế cho thấy, vượt lên trên tất cả vẫn là những yếu tố về mặt tình cảm, sự yêu thương gắn bó giữa các thành viên trong gia đình, trong đó sự gắn kết giữa cha mẹ và con cái là cơ sở quan trọng nhất đối với các quan hệ gia đình. Ngày nay, các bậc cha mẹ nhìn nhận con cái như thế nào, chức năng xã hội hóa của gia đình có gì thay đổi so với trước đây? Để lý giải vấn đề này, bài viết tìm hiểu một số khía cạnh xung quanh vấn đề ứng xử của con cái ngày nay qua những nhận định của các bậc cha mẹ.

1. Về nhận định “Con cái ngày nay không vâng lời cha mẹ như thời tôi bằng tuổi các cháu bây giờ”

Nho giáo quan niệm, muốn thành gia đình nề nếp, việc quan trọng nhất là cha mẹ phải giáo dục con cái. Đó là trách nhiệm của người cha, người gia trưởng. Gia đình nề nếp đòi hỏi một người gia trưởng quan tâm đến gia đình, có trách nhiệm, gương mẫu, công minh và có uy tín. Cả nhà phải tỏ lòng kính trọng uy quyền của người cha trong gia đình, nhất là người mẹ không bao giờ được cãi chồng trước mặt con. Trong việc giáo dục con cái, người cha phải nghiêm, nói ít nhưng đúng, công bằng và dứt khoát, thương con nhưng cương quyết không để cho con nhờn, tự ý muốn làm gì thì làm. Người mẹ cũng có vai trò rất lớn trong giáo dục con cái, nhưng giáo dục theo cách khác: giáo dục bằng lòng thương, bằng sự hiền từ. Người cha nghiêm làm con sợ, người mẹ hiền từ làm con yêu mến không dám và không nỡ làm bậy. Ngày nay, việc giáo dục gia đình không còn khắt khe như xưa, song về cơ bản các gia đình Việt Nam vẫn giữ được cốt lõi của nền giáo dục Nho gia: trật tự trên dưới phân minh, người dưới nghe lời người trên, con cái phải vâng lời cha mẹ.

Liên hệ với kết quả khảo sát tại Trịnh Xá, khi hỏi ý kiến các bậc cha mẹ về nhận

* ThS, Trường Đại học Sư phạm nghệ thuật trung ương

định “Con cái ngày nay không vâng lời cha mẹ như hồi tôi bằng tuổi các cháu bây giờ” thì tỷ lệ “đồng ý” chiếm 50% và tỷ lệ “không đồng ý” chiếm 47%.

Về cơ bản tỷ lệ giữa “đồng ý” và “không đồng ý” với nhận định trên gần như ngang nhau. Điều này khiến chúng ta phải có nhiều cách lý giải và khảo sát định tính có thể gợi mở cho những lý giải này.

“Theo quan điểm của tôi các cháu vẫn vâng lời, xã hội bây giờ không như ngày xưa mà bảo ép các cháu theo mình cũng được. Ngày xưa yếu kém, các cụ bảo thế nào theo thế, tôn trọng các cụ nhưng thời buổi bây giờ, xã hội có nhiều vấn đề. Mình bảo nó phải làm thế này nhưng theo xã hội nó không như thế được thì sao nó theo được.

(PVS Nam, 60 tuổi, làm ruộng)

“Theo tôi là không đồng ý. Bởi vì thế này, ý kiến riêng tôi. Bảo các cháu hỗn không phải, mà ngoan cũng không phải vì bây giờ xã hội phát triển nhiều mặt vấn đề như thông tin giải trí vui chơi, nó nhiều quá nên nhiều khi muốn cho con mình theo được những ý tưởng của mình cũng rất là khó, vì nó ra xã hội nó hòa nhập với những cái mới ý, mình nói thì nó nghe không cãi, nhưng nghe xong thì thôi, để đó”.

(PVS Nam, 42 tuổi, làm ruộng)

“Theo tôi thì, nếu nói nó hỗn, cãi lại mình, thì tôi không nhất trí rồi. Ví dụ, nhiều khi tắt tivi nó tắt bằng điều khiển thì ông bảo phải rút điện ra nó quay ra cãi là con ko cần phải làm thế vẫn tắt được. Đây là cái trình độ, như ngày xưa thì trình độ thấp hơn, mà bây giờ trình độ nó cao hơn thì nó cãi thế cũng đúng thôi. Cũng tốt. Quan điểm tôi không muốn con cái nghe lời mình nhiều quá. Vì theo tôi, tôi cũng không phải học vấn cao. Con cái chỉ cần 5-10p ngồi máy tính là nó biết cả thế giới xung quanh, còn mình thì cổ lỗ, làm sao mà biết nhanh bằng nó, nên không cãi được nó. Dạy kính trọng ông bà bố mẹ thôi, chứ những thứ khác thì cũng không biết được.

(TLN phụ huynh)

Như vậy, so với gia đình truyền thống, gia đình ngày nay đã có những khác biệt rất nhiều trong quan niệm về “việc vâng lời” của con cái. Nhìn nhận của các bậc cha mẹ ngày nay đối với con cái đã “thoáng” hơn rất nhiều so với thời trước đây, đứa con không nhất nhất mọi việc đều phải theo ý cha mẹ, thậm chí có những việc cha mẹ phải học theo con cái. Trước một xã hội đang có nhiều biến đổi như hiện nay, điều này không làm chúng ta ngạc nhiên nhiều. Tuy nhiên có một vấn đề đặt ra là dường như các bậc cha mẹ ở nông thôn hiện nay thiếu trình độ cũng như kinh nghiệm trong việc giáo dục con cái. *“Kiến thức nó cao hơn mình như ngày xưa nên có khi nó vạy mình không nói được. Hồi xưa, con bé con đó, mình nói nó bảo mẹ nói nhiều, chả biết gì toàn nói linh tinh. Ông nó nói: nó bảo ông lảm điều, lảm chuyện”* (PSV nữ, 42 tuổi).

Ngày nay, trong gia đình có sự truyền đạt kinh nghiệm sống, kiến thức của cha mẹ đến con cái và ngược lại từ con cái đến cha mẹ. Như vậy, không phải chỉ có cha mẹ là người hiểu biết nhiều nhất, là người giỏi nhất, là người thầy duy nhất của con. Lớp trẻ ngày nay có điều kiện tiếp xúc với nhiều loại thông tin, sách báo nên thu nhận

được nhiều kiến thức mới, đặc biệt là việc tiếp xúc thường xuyên với mạng thông tin toàn cầu làm cho họ nhạy bén và năng động. Bởi vậy nhiều điều cha mẹ cần lắng nghe con, tiếp thu những điều mình chưa biết, không áp đặt, gia trưởng. Điều này đòi hỏi các bậc cha mẹ phải có thêm những tri thức mới phù hợp với xã hội và thời đại. Trong gia đình xuất hiện những sự không thống nhất về giá trị chuẩn mực giữa cha mẹ và con cái dẫn tới sự lúng túng, thiếu biện pháp kiến thức trong giáo dục con cái của các bậc phụ huynh trong gia đình. Để có thể khắc phục khó khăn này, không có cách nào khác, các bậc cha mẹ ngày nay cần phải đổi mới bản thân, nâng cao trình độ học vấn và hiểu biết để không bị lỗi thời, lạc hậu. Bên cạnh đó việc trau dồi kiến thức kinh nghiệm khoa học thường thức về giáo dục trẻ em trong gia đình cần được các phụ huynh quan tâm; có như vậy mới thực hiện tốt được vai trò của mình trong giáo dục.

Chính vì vậy tỷ lệ các bậc cha mẹ nhìn nhận về việc “con cái ngày nay không vâng lời như hồi tôi bằng tuổi các cháu bây giờ” là có cơ sở. Đây có lẽ cũng là điều dễ hiểu khi mà nông thôn Việt Nam đang trong thời kỳ chuyển đổi và địa bàn nghiên cứu lại là nơi giáp ranh đô thị. Có lẽ vì thế mà các giá trị truyền thống ở nông thôn đang phai nhạt dần nhưng không mất đi hoàn toàn, các giá trị mới xuất hiện đan cài nhưng chưa thể lấn lướt hoàn toàn các giá trị truyền thống.

2. Về nhận định “Con cái ngày nay ít gắn bó với họ hàng như thời tôi bằng tuổi các cháu bây giờ”

Lâu nay, trên sách báo, chúng ta cũng thường bắt gặp những bài viết về mâu thuẫn, xung đột trong gia đình, dòng họ, thôn làng xảy ra nơi này nơi kia, lúc này, lúc khác. Trước thực tế đó, nhiều người lo ngại rằng trong bối cảnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa và nhất là trong điều kiện đô thị hóa nhanh và sự tác động mạnh mẽ của nền kinh tế thị trường, liệu thế hệ trẻ ngày nay có còn gắn bó với họ hàng như thời ngày xưa không hay đã bị mai một dần. Để góp phần trả lời cho băn khoăn đó, nghiên cứu cũng đã đưa ra nhận định “con cái ngày nay không gắn bó với họ hàng như thời tôi bằng tuổi các cháu bây giờ” để hỏi các gia đình được khảo sát. Kết quả thu được cho thấy, tỷ lệ “không đồng ý” với quan niệm trên chiếm 52%, “đồng ý” chiếm 42%.

Như vậy, ý kiến về nhận định “con cái ngày nay không gắn bó với họ hàng như thời tôi bằng tuổi các cháu bây giờ” cho thấy khác với nhận định “con cái ngày nay không vâng lời cha mẹ như thời tôi bằng tuổi các cháu bây giờ”. Tuy nhiên sự khác biệt này không nhiều và có thể lý giải được.

Giáo dục ý thức về dòng họ, đạo đức, nguyên tắc ứng xử trong dòng họ cho mỗi thành viên là một trong những nội dung xã hội hóa quan trọng. Tục ngữ Việt Nam có câu: “Chim có tổ, người có tông”, nhớ về cha mẹ, ông bà cụ kị, tổ tiên là một đạo lý từ ngàn xưa của người Việt Nam, là lẽ tự nhiên, là lương tri, là tình cảm, là sức mạnh của mỗi người chúng ta. Lẽ sống của người Việt Nam ta từ khi lớn lên cho đến khi nhắm mắt xuôi tay là mang một trách nhiệm với những người xung quanh, với gia đình, họ hàng, làng xóm. Tục ngữ có câu: “Chết một đồng hơn sống một người” đã nói lên trách nhiệm vì tập thể, vì gia đình, họ hàng của người Việt Nam. Do vậy, dường như tất cả những quan niệm ấy đã ăn sâu vào tiềm thức của mỗi người dân Việt nói chung và cư

dân ở Trịnh Xá cũng không phải ngoại lệ. Nhất là khi dòng họ luôn gắn liền với cơ cấu làng xã thì việc con cái gắn bó với họ hàng vừa là một giá trị tâm linh vừa là giá trị văn hóa tinh thần. Con số hơn 52% không đồng ý với nhận định trên là tín hiệu đáng mừng đối với những người đứng về phía coi trọng các giá trị truyền thống.

Về khía cạnh văn hóa tinh thần, dòng họ đối với người dân nông thôn từ xưa đến nay vẫn là chỗ dựa “vững chãi và vĩnh hằng” đối với từng thành viên của nó. Đúng như nhận xét của nhà nghiên cứu Trần Từ, rằng bất luận trong hiện thực có diễn ra như thế nào thì trong “cấu trúc hữu thức”, tức là trong quan niệm của người dân, họ hàng vẫn có vị trí cực kỳ quan trọng. Tuy nhiên, bên cạnh tỷ lệ “không đồng ý” với nhận định trên chiếm đa số thì cũng có đến 42% tỷ lệ “đồng ý” với nhận định trên. Đây cũng là con số đáng kể nói lên cách nhìn nhận về con cái ngày nay không hoàn toàn như thời bố mẹ họ. Qua phỏng vấn sâu cho thấy dưới tác động của kinh tế thị trường, nhất là những gia đình có con cái đi làm ăn xa không có điều kiện quan tâm đến người thân trong gia đình tới họ hàng như thời cha mẹ họ.

(5): *Cũng đúng đấy, ví dụ, tục lệ các cụ là hưởng về tập trung họ hàng bàn bạc họp hành, nhưng mà giờ thì bên họ tôi cái đó cũng cho qua thôi. Trước tập trung con cháu rất đông, nhưng giờ thì làm ăn xa, do kinh tế, không tập trung được. Đấy họ nhà tôi là thế đấy. Ngày xưa đình chùa các thứ nhiều lắm. Đến bây giờ nó nhảm.*

(4): *Theo tôi thì cũng là 3 giai đoạn, ngày xưa kinh tế khó khăn không thoát ly được, mọi người ở cùng nhau, gian đoạn kinh tế thị trường thì người ta ra xa đi làm nhiều, tự do nghề nghiệp nên là họ có quyền đi tìm việc làm, nhưng khi thành đạt rồi là họ vẫn đóng góp, vẫn giúp đỡ.*

(3): *Có điều là họ ngày vui thì không về được, nhưng về cái tâm thì vẫn gửi về nơi sinh ra và lớn lên, họ vẫn gắn bó, vẫn gửi tiền nong quà cáp đóng góp cho họ hàng.*

(1): *Bây giờ quan niệm cũng thoáng thôi. Ngày xưa một người miền Nam, người miền Bắc vài năm không về được, thì có thể đến vài năm cũng không liên lạc gì được. Nhưng giờ thì điều kiện người ta có thể gọi điện thường xuyên.*

TLN người dân Trịnh Xá

Quan hệ họ hàng về căn bản thỏa mãn chức năng tình cảm, sự nương tựa về tinh thần dựa trên yếu tố tôn giáo thờ cúng tổ tiên và yếu tố huyết thống. Ngày nay, chức năng đó về căn bản vẫn được duy trì, nhưng ít chặt chẽ như xưa về mặt hình thức. Trước những biến đổi của kinh tế - xã hội, quan niệm của người dân nơi đây cũng đã có nhiều thay đổi. Sự thay đổi đó thể hiện ở chỗ, gắn bó họ hàng không nhất thiết phải gặp mặt nhau thường xuyên mà có thể liên lạc qua các phương tiện thông tin hiện đại, người ở xa bằng cách này cách khác có thể có những đóng góp về mặt kinh tế để tu bổ, xây mộ tổ hoặc những công việc chung khác của họ tộc. Mặt nào đó có thể nói người dân nông thôn đã thực tế hơn trong quan niệm về sự gắn bó họ hàng, tuy nhiên trong bối cảnh hiện nay, đó cũng là cách làm cho mối quan hệ họ hàng không bị phai nhạt.

3. Về nhận định “Con gái ngày nay ứng xử giống con trai hơn thời tôi bằng tuổi các cháu bây giờ”.

Trong giáo dục gia đình, bên cạnh việc giáo dục cách ứng xử đối với cha mẹ, những người lớn tuổi, họ hàng... thì giáo dục giới tính cũng là một bộ phận của giáo dục nhân cách. Giáo dục giới tính là làm cho mỗi giới ý thức được bản sắc riêng của giới mình. Nữ là nữ. Nam là nam. Đây cũng được xem là một trong những nội dung quan trọng đánh giá việc giáo dục gia đình đối với con cái cũng như đánh giá ảnh hưởng của môi trường xã hội đến những thay đổi giá trị chuẩn mực trong cách ứng xử của giới trẻ. Khi được hỏi về nhận định “con gái ngày nay ứng xử giống con trai hơn thời tôi bằng tuổi các cháu bây giờ” thì có đến 67.5% ý kiến “đồng ý” và chỉ có 21.8% ý kiến “không đồng ý”. Phần đông cho rằng con gái ngày nay ứng xử giống con trai. Đây là một chỉ báo đáng để chúng ta phải quan tâm.

Truyền thống Á - Đông, người mẹ có vai trò quan trọng trong việc giáo dục tình cảm và sự khéo léo, đặc biệt là đối với con gái. Nội dung dạy dỗ của người mẹ đối với con gái bao gồm: công, dung, ngôn, hạnh. “Công” là dạy cách may vá, làm các công việc nội trợ, làm cỗ bàn cúng tế, tiếp khách... “Dung” là dạy trau dồi vẻ đẹp từ dáng đi đứng, cách ăn mặc đến cách trang điểm làm sao cho gọn gàng sạch sẽ, nghiêm chỉnh, đi đứng khoan thai, vẻ mặt dịu dàng, tươi cười, ăn mặc trang nhã. “Ngôn” là dạy cách ăn nói, ứng xử với mọi người, tránh những lời thô tục, chua ngoa, đánh đá làm bà con làng nước khó chịu, biết thưa gửi ứng đối lịch sự, khôn khéo. “Hạnh” là nói về đạo đức, trước hết là đức tính hiền từ, rộng rãi, biết thương người, giúp đỡ người, không cay nghiệt, độc ác, không kiêu xa, ghen tuông². Con người chỉ cần làm theo, học theo các bậc tiên tổ, sao chép, rập khuôn theo những khuôn mẫu có sẵn trong lịch sử, không cần và không được phép sáng tạo hay sửa đổi gì khác với cha ông. Đây là đặc điểm của xã hội nông nghiệp lạc hậu với phạm vi giao tiếp và hoạt động của con người chỉ đóng khung trong gia đình, làng xã.

Ngày nay, xã hội đã có nhiều thay đổi, các chuẩn mực đạo đức, quan niệm về cái đẹp nói chung và cái đẹp của người con gái cũng thay đổi theo từng giai đoạn. Chưa bao giờ sự bình đẳng nam nữ được đề cập nhiều như giai đoạn vừa qua. Và cũng chưa bao giờ quyền bình đẳng giới ở nước ta có sự tiến bộ vượt bậc như hiện nay. Xét trên khía cạnh bình đẳng giới, việc con trai ứng xử giống con gái là tín hiệu tốt. Đó là bước tiến của xã hội. Nhưng xét về góc độ giới tính thì nên chăng đây lại là vấn đề xã hội cần phải bàn. Bình đẳng giới không có nghĩa là “nam nữ phải như nhau”. Anh là nam giới anh làm được cái này tôi cũng phải làm được cái kia - đó là nhận thức sai lầm vì bản thân nó là “phủ nhận sạch trơn” giới tính vốn là tự nhiên. Giới tính đem lại cho con gái sự hấp dẫn nam giới và ngược lại. Nếu điều đó mất đi thiết nghĩ sự vô vị sẽ xảy ra đối với cả hai giới.

Chúng ta đang hướng đến sự công bằng và văn minh, người phụ nữ tìm được vị trí của mình trong gia đình và ngoài xã hội, vừa gánh vác việc xã hội vừa phải làm tròn bổn phận trong gia đình. Thậm chí họ phải làm việc nhiều hơn nam giới. Hơn thế nữa, chúng ta đang ở thời kỳ của thế giới phẳng, những tư tưởng mới cũng như những

² Trần Đình Hượu, *Về gia đình truyền thống Việt Nam với ảnh hưởng Nho giáo*, Tạp chí Xã hội học số 2, 1989.

giá trị văn hóa phương Tây không ngừng du nhập vào mỗi cá nhân qua các phương tiện thông tin đại chúng, đặc biệt là internet. Do đó cá nhân có điều kiện tiếp thu những cái mới nhiều hơn trong đó có cả những điều phù hợp với hoàn cảnh và cũng có những điều chưa phù hợp. Đứng ở góc độ bình đẳng giới, việc con gái ngày nay ứng xử giống con trai là một dấu hiệu cho thấy một bước tiến đáng kể trong sự bình đẳng nam nữ. Đứng ở góc độ nhìn nhận đức tính của người con gái xưa và nay như một giá trị thì ở đây lại xảy ra sự xung đột về giá trị và xung đột giá trị là tất yếu trong sự va chạm của các nền văn minh³. Tuy nhiên, xã hội Việt Nam tư tưởng cũng còn mang đậm tính Á Đông, hình ảnh về một người con gái xưa vẫn còn để lại nhiều ấn tượng đẹp trong mỗi chúng ta ngày nay. Do vậy, bốn chữ “công, dung, ngôn, hạnh” ngày nay nên được hiểu theo nghĩa rộng hơn phù hợp với thực tế hơn bởi đạo đức, sự khéo léo, sự dịu dàng, sự thủy chung con gái thời nào cũng cần có. *“Thay đổi vẫn phải giữ được sự điềm đạm của người phụ nữ Việt Nam thì tốt còn nếu thay đổi toàn diện thì không tốt. Vẫn nên giữ cốt cách của người phụ nữ Việt Nam truyền thống (PVS Nam, 60 tuổi); Tốt nhất là nên tiếp thu cái đẹp và giữ cái đẹp, nên gìn giữ ít nhiều nét truyền thống là điều tốt nhất, đặc biệt là ở nông thôn này (Nam, 30 tuổi); Giờ con gái cứ như ngày xưa thì tốt hơn (Nữ, 42 tuổi).*

Đối tượng mà chúng ta đang bàn đến ở đây là nhóm thanh thiếu niên. Mỗi ngành khoa học có một cách nhìn nhận khác nhau về thanh niên. Nếu xét ở góc độ sinh học, thì thanh niên là những cá nhân đang hoàn thiện về thể chất. Xét dưới góc độ tâm lý thì thanh thiếu niên là thời kỳ đang dần hoàn thiện về nhân cách. Ở thời kỳ này các cá nhân đang tích cực tiếp nhận những giá trị chuẩn mực xã hội, thiết lập tương tác xã hội mới. Giai đoạn này những tác nhân xã hội hóa như gia đình, nhà trường, nhóm bạn bè, các phương tiện truyền thông đại chúng đóng vai trò quan trọng. Nhưng sự tương tác của các em với cha mẹ ở giai đoạn này diễn ra thường xuyên hơn, do đó việc uốn nắn hướng các em theo những chuẩn mực giá trị phù hợp với vai trò của các em là trọng trách của các bậc cha mẹ. Từ đó cũng đòi hỏi các bậc cha mẹ phải có thêm những tri thức mới phù hợp phù hợp với xã hội và thời đại.

Phát triển là một quá trình liên tục, một sự phức hợp giữa cái mới và cái cũ. Chiếu theo sự phát triển, bên cạnh những chuẩn mực truyền thống, đã xuất hiện những chuẩn mực mới đồng thời cùng tồn tại trong gia đình nông thôn hiện nay. Sự đan cài giữa cái mới và cái cũ được thể hiện rõ qua cách nhìn nhận về con cái ngày nay của các bậc cha mẹ đã có nhiều thay đổi. Sự thay đổi đó thể hiện ở sự chuyển đổi hệ thống các chuẩn mực, giá trị: con cái ngày nay không vâng lời cha mẹ như ngày xưa, con cái ngày nay ít gắn bó họ hàng hơn ngày xưa, con gái lại ứng xử giống con trai hơn ngày xưa... Tất cả những điều đó được đánh giá theo từng khuôn mẫu khác nhau nhưng tựu chung lại mức độ “đồng ý” và “không đồng ý” với mỗi nhận định không có sự chênh lệch lớn. Điều này nói lên rằng các quan niệm truyền thống đang dần bị lấn lướt bởi các giá trị hiện đại nhưng chưa bị loại bỏ hoàn toàn. Do đó có thể khẳng định: Có sự chuyển đổi trong chức năng xã hội hóa gia đình hiện nay. Quan

³ Xem: Samuel P. Hantington: *Sự va chạm của các nền văn minh*, Nxb Lao động, Hà Nội, 2003.

hệ giữa cha mẹ và con cái thực chất là mối quan hệ tương tác nhiều chiều mà kết quả của nó là quá trình đan xen giữa những giá trị truyền thống và những giá trị hiện đại./.

Tài liệu tham khảo

1. Đặng Cảnh Khanh: *Gia đình trẻ em và sự kế thừa các giá trị truyền thống*, Nxb Lao động xã hội, Hà Nội - 2003.
2. Lê Ngọc Hùng: *Trẻ em, người già và tương tác thế hệ trong gia đình người Việt*, Tạp chí Gia đình và trẻ em, kỳ 1, tháng 6/2006.
3. Lê Ngọc Văn: *Gia đình Việt Nam với chức năng xã hội hóa*, Nxb Giáo dục, Hà Nội - 1998.
4. Mai Huy Bích: *Xã hội học gia đình*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội - 2003.
5. Mai Quỳnh Nam (chủ biên): *Những vấn đề xã hội học trong công cuộc đổi mới*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2006.
6. Phan Đại Doãn: *Một số vấn đề về Nho giáo Việt Nam*, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội - 1998.
7. Phan Kế Bính: *Việt Nam phong tục*. Nxb Văn hoá thông tin, Hà Nội, 2003.
8. Rita Liljestrom - Tương Lai (chủ biên): *Những nghiên cứu xã hội học về gia đình Việt Nam* (tập 1), Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội - 1991.
9. Tương Lai (chủ biên): *Những nghiên cứu xã hội học về gia đình Việt Nam* (tập 2), Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội - 1996.
10. Vũ Mạnh Lợi: *Khác biệt nam nữ trong gia đình nông thôn đồng bằng Bắc Bộ*. Tạp chí xã hội học, số 2, 1999.
11. Trần Đình Hượu: *Về gia đình truyền thống Việt Nam với ảnh hưởng Nho giáo*, Tạp chí Xã hội học số 2, 1989.